

בס"ד

תמוז התשפ"ו
מפטיר שְׁמֹעוּ דְּבַר יְהוָה (ירמיה ב)

פרשת מטות מסעי – שבת מברכינ

עלון חידושי תורה ופרפראות על פרשת השבוע בענייני דיומא ממפרשי ומדרשי חז"ל

בפרשת מטות 112 פסוקים = זה כל האדם

בפרשת מסעי 132 פסוקים = בלך

סוף דבר הכל נשמע את ה' אלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם. (קהלת יב)

בפרשת מסעי מ"ב מסעות נסעו ישראל עד שבאו לארץ ישראל בסוד מ"ב שערים העליונים. בלך רמז באמרו ועתה לכה נא ארה לי (במדבר כב) שרצה לעקל פתחי שערי צדק שהם מ"ב, זהו שאמר (תהלים קיח ט) פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יי. (מגלה עמוקות)

בפרשת מטות 2 מצוות, מתוכן 1 מצוות עשה ו-1 מצוות לא תעשה. (ספר החינוך)

בפרשת מסעי 6 מצוות, מתוכן 2 מצוות עשה ו-4 מצוות לא תעשה. (ספר החינוך)

מולד חודש מנחם אב יהיה בליל רביעי בשעה 19, 30 דקות ו 17 חלקים

מהות שם החודש מנחם אב: לפי שהוא אב לפורענות. (מדרש השמות) ולפי שהוא עתיד להיות אב לכל חדשים, מאחר שנעשו בו רבות רעות מוכרח שיהיו בו טובות מרובות יותר מכל חדשים על דרך מה שאמר הכתוב (תהלים צ) שִׁמְחוּ בַּיּוֹמֹת עֲנִיתֵנוּ.

תוקף ימים רעים של חודש זה הוא בכניסתו בלבד שהם תשעה ימים שיש בהם ר"י שעות כמנין **גבורה** וכמנין **אריה** (216), לכן מזל חודש זה הוא **אריה** תוציא מהם ד' שעות שהוא שליש אחרון של יום תשעה באב שאז נולד המשיח מושיען של ישראל נשאר ר"י שעות ונעשו ר"י שעות אלו רעים לישראל בחרבן שביל שבזו תלמידי חכמים כמו שאמרו רז"ל (שבת קט): לא חרבה ירושלים אלא בשביל שפיזו בה תלמידי חכמים. והנה אנונו בוטחים כי ר"י שעות רעות אלו יתהפכו לעתיד לטובה שיהיו מספר **אור"ה** (212) שעולה ר"י ויתקיים בימים אלו (אסתר ח) **לַיְהוּדִים הִיְתָה אוֹרָה וְשִׁמְחָה וְשִׁשָּׁן**. (בן איש חי ש"א דברים)

כתב הארז"ל שיש לכוין בראש חודש אב צירוף השם מ"ב צירופי שמות שם הוי"ה היוצא מראשי תיבות של הפסוק הִסְכַּת וְשִׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם (דברים כז ט) הענין דקדושת חודש אב הוא לזכות לשמיעה שיכנס ללב. ועיקר השמיעה הוא שיכנס ללב ולא רק שיכנס לאוזן כמשפך שמכניס בזו ומוציא בזו וכמו שנאמר (ישעיה נה) שְׁמֹעוּ וְתִחַי נַפְשְׁכֶם וכתוב (משלי ד) מִכָּל מִשְׁמֹר נֹצַר לִבְךָ כִּי מִמֶּנּוּ תוֹצֵאוֹת חַיִּים. ובחודש זה הוא הזמן לזכות שיכנס ללב ויזכו שיהיה חביבה עליו כיום שנתנה בו תורה שאז נאמר (תהלים צג) **אֲנִי אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אָתָּם** [פרש"י – מלאכים אֲתָם כשנתתי לכם את התורה נתתיה לכם על מנת שאין מלאך המות שולט עוד בכם]. והיינו לתקן כל פגם וקלקול הנחש ויהיו כל הדברי תורה רק מסטרא דעץ החיים. (פרי צדיק)

הטעם שפרשת מטות מחוברת בדרך כלל עם פרשת מסעי, כדי שבשבת קודם ט' באב יקראו פרשת דברים שכתוב בה **אִיכָה אֲשָׁא לְבָדִי**, ומפטירין **אִיכָה הִיְתָה לְזוֹנָה**, ואח"כ בט' באב קוראים **אִיכָה יִשְׁבָּה בְּדָד**. משל למטרונה שהיו לה שלושה שושבינן אחד ראה אותה בשלוותה ואחד ראה אותה בפחזותה ואחד ראה אותה בניוולה כך משה ראה את ישראל בכבודם ושלותם ואמר (דברים א) **אִיכָה אֲשָׁא לְבָדִי טָרְחָכִם**, ישעיה ראה אותם בפחזותם ואמר **אִיכָה הִיְתָה לְזוֹנָה**, ירמיה ראה אותם בניוולם ואמר **אִיכָה יִשְׁבָּה בְּדָד**. (איכה רבה א א) (אפריון)

כל מבקשיה לא יעצו בחדשה ימצאונה. (ירמיה כד כד) מפטיר **פירש"י** דקאי על חודש אב שהוא מוכן לפורענות ובו בכו בכיה של חנם. על פי זה מתפרש המשך הפסוק **מִנְעִי רִגְלְךָ מִיַּחַף וּגְרוֹנָךְ מִצַּמָּאָה וּתְאִמְרִי נֹאשׁ** וגוי' דהיינו הנביא אמר להם לעשות תשובה כדי שלא יחרב בית המקדש ועל ידי זה ימנעו מלילך יחף וצמא בט' באב ולא רצו. ורז"ל דרשו (יומא עז.) **מִנְעִי רִגְלְךָ מִיַּחַף וּגְרוֹנָךְ מִצַּמָּאָה**, מנעי עצמך מן החטא כדי שלא יבא רגלך לידי יחוף, מנעי לשונך מדברים בטלים כדי שלא יבא גרונוך לידי צמא. דניעלת הסנדל הוי עיניו ואסור ביום הכיפורים. (טעמא דקרא)

א"י הכוונה שלא תחטא ואז לא יהיה מיתה שלא בזמנה ותצטרכי לילך יחף באבלות דאבל אסור בנעילת הסנדל, ומנעי לשונך מדברים בטלים שלא תצטרכי לתעניות שתצמאי בהם למים. (בן יהודה שם) כחולכי גולה דגולים הולכים יחפים לגמרי. (תוספות ישנים)

א"י מנעי עצמך מחטא, כדי שלא יבואו רגלך לידי יחוף. קאי על עונות שאדם דש בעקבו שמתייחסים לרגלים. מנעי לשונך מדברים בטלים, כי ברית הלשון מכוון כנגד ברית המעור, ואם יחטא בזה יחטא גם בזה. (בניהו שם)

איש כי ידר נדר לי-הנה או השבע שבעה לאסר אסר על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה. (ל ג) **רמז למה שכתוב בזוהר** (ח"ג דף יג ע"ב) על הפסוק (ויקרא ה א) ונפש כי תחטא וישבעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם לוא יגיד ונשא עונו. כי משיביעין את הנשמה קודם בואה לעולם, כמו שלמדו רבותינו ז"ל (נדה ל): כִּי־נֶפֶשׁ לְאֹוִיר הָעוֹלָם, בֹּא מֵאֵלָּה וְנִסְטְרוּ עַל פִּי, וּמִשְׁכָּחוּ כָּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה, שְׁנֵאמַר: **'לפתח חטאת רובץ'**. ואינו יוצא משם עד שמשביעין אותו, שְׁנֵאמַר (ישעיה מה): **'כִּי לִי תִכְרַע כָּל בָּרָךְ תִּשְׁבַּע כָּל לְשׁוֹן'**. 'כִּי לִי תִכְרַע כָּל בָּרָךְ' — זה יום המיתה, שְׁנֵאמַר: 'לִפְנֵינוּ יִכְרַעוּ כָּל יוֹרְדֵי עֶפְרָא'. 'תִּשְׁבַּע כָּל לְשׁוֹן' — זה יום הלידה, שְׁנֵאמַר: 'יָקִי כָפִים וְכָר לִבְךָ אֲשֶׁר לֹא נִשְׂא לִשְׂאֹן נִפְשׁוֹ וְלֹא נִשְׁבַּע לִמְרָמָה'. ומה היא השבועה שמשביעין אותו? תהי צדיק ואל תהי רשע, ותאפילו כל העולם פולו אומרים לך 'צדיק אתה' — הנה פְּעִינִיךָ פְּרִשְׁעֵךְ. וְהוֹי יוֹדַע שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא טָהוֹר, וּמִשְׁרָתוֹ טָהוֹרִים, וְנִשְׁמָה שֶׁנֶּמֶן בָּךְ טָהוֹרָה הִיא. אִם אַתָּה מִשְׁמְרָה בְּטָהֳרָה — מוֹטָב, וְאִם לֹא — חֲרִינִי נוֹטְלָה מִמֶּךָּ. **כִּי יִדְרֵךְ נִדְרָךְ**, נִשְׁמַת שְׂדֵי תְּבִינָם (איוב לב ח), בסוד בינה סוד נשמה חדשה, או השבע שבעה, והיא נשמה מגולגלת, כי כבר מושבע ועומד, ואומר **לֹא יִחַל דְּבָרוֹ**. ועוד **רמז נפלא** — באיש הזהזוכר שני עניינים, **לֹאֲסֹר אֲסֹר**, **כָּל הַיֵּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה**. ובאשה (ל ה) לא הזכיר רק **אֲשֶׁר אֲסָרָה עַל נִפְשָׁה יָקוּם**. ולא הזכיר עשה, לפי שבכל האיסורים שבתורה האשה שווה לאיש, זולת במצות עשה שהזמן גרמא. (קידושין כט.) (אוצרות השל"ה)

תשובה — יובן על פי מה שאמר חכמי המוסר סיבבה הלידה דאם לא היו מתים לא היו נושאים נשים כדי להוליד בנים. אך מחמת שמתים רוצה שיהיה לו זכר קיים לכך רוצה להוליד בנים. (בן יהודה שם)

אלף למטה אלף למטה לכל מטות ישראל תשלחו לצבא. (לא ד) פרש"י - לרבות שבט לוי. (ספרי)

שאלה — אם כן למה לא אמר בקרא **שלושה עשר אלף תשלחו לצבא**. וכתוב (לא ה) וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה שנים עשר שבתים, תשלחו אלף לצבא, ואלף תשובה — לפי שמשבט לוי לא הלכו אלף, ובקרא לא חשיב אלא **אלף למטה**. והכי קתני **אלף** כלומר לכל שנים עשר שבתים, תשלחו אלף לצבא, ואלף לכל שבט, **לכל מטות ישראל** דהיינו שבט לוי תשלחו כל דהו, אבל אלף לא בעינן. א"י דמשבט לוי הלכו אלף, אבל אפרים ומנשה לא היו נמנין כי אם בשביל שנים אחד. (מושב זקנים) **ויש שתירצן**, שמנין **עשר אלף** מוסב על מה שנאמר שם וימסרו היינו שהלכו בעל כרחם מפני שלא רצו להקדים את מיתת משה, שהרי מיתתו היתה תלויה במלחמת מדין דכתיב (לא ב) **אֲמַר תֹּאמַרְךָ אֶל עַמִּיךָ**, מלבדם היו עוד אלף משבט לוי שלא נמסרו בעל כרחם אלא הלכו מרצונם, מפני שהיו חרדים יותר על מצות ה'. (עמר נקא) **ויש שפירש**, שמה שכתוב וימסרו מאלפי ישראל אלף הכוונה לאותם שנים עשר אלף שילכו לצבא למלחמה, אבל האלף משבט לוי לא היו חלוצים, אלא היו עם הארון, ולא היו צריכים ללכת למלחמה אלא משום גזירת הכתוב שיהיו מכל מטות ישראל לתת נקמת ישראל במדין, או שנצרכו אף הם ללכת למלחמה משום זכותם, שכל אלו הם היו צדיקים וכשרים לפיכך צויה שילכו גם משבט לוי שבזכות כלל השבטים יצאצו במלחמה. (גור אריה) וכן כדי שלא יתפאר שבט אחד על חבירו. (אברבנאל)

כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר אף במי נדה ותחטא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים. (לא כג) **אף במי נדה** ראשי תיבות **אבן**. לומר שאפר הפרה נעשית בכלי אבן. [משנה פרה ג א ובית אבן היתה נקראת - שכל הז' ימים היה הכהן משתמש שם רק בכלי אבן שאינו מקבלין טומאה, ובהם בלבד היה משתמש כל שבעת ימי הפרשתו]. **וכל אשר לא יבא באש** כגון קערות של עץ, ולעיל אמר **כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש**, הם כלי מתכות, לזה אמר **דבר**, שמשמעין קול כשמכין עליהם, אבל כלי עץ אין משמעין קול, לזה לא נכתב בהם **דבר**.

דבר אחר – **כל דבר אשר יבא באש כל עבירה שבאה מחמימות אש היצר הרע. מעבירו אותיות עבירות**, תעבירום באש של גיהנם, **וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים**, ואין מים אלא תורה, רצה לומר אם תצוה שלא יפגע בך מנוול זה שהוא היצר, משכחו לבית המדרש שהוא מים שנאמר (ישעיה נה) **היו כל צמח לכו למים**, מאה ועשרים בגימטריא **למים** (120) כנגד מאה ועשרים יום שעמד משה בהר, לומר כמו שמשנה כשקיבל את התורה לא אכל ולא שתה, וכל מי שירצה להתכתר בכתרה של תורה לא ירדוף אחר התאוות, וכן אמר התנא (אבות ו ד) **פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וסני צער תתיר ותתור אמה עמל**, (שפתי כהן)

וכפסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם ואחר תבאו אל המקנה, (לא כד) על דרך הרמז ניתן לבאר, שהפסוק כאן מדבר על הבגד הרוחני של האדם. ומודיעה לנו התורה ששומה על כל יהודי לכבס בגדיו הרוחניים מכתמי העולונות שבדקו בהם, עד שישבו הבגד להבהיק כשיונו כמו שהיה קודם החטא. הזמן לנו לכיבס אותם הבגדים הוא **ביום השביעי** – יום השבת. שאז בני ישראל בטלים ממלאכתם ויש להם פנאי ללמוד תורה ולהתבונן בחינוך דריכתם בעבודת ה'. כמו"כ ביום השביעי נהגו להקהיל קהילות ברבים ללמד את העם דעה, ואין לך כיבוס גדול יותר מזה לנפש האדם כי על ידי הדרשות הללו יבוא להתעוררות של תשובה.

רמז נוסף – הנה ימי שנותיו של האדם הם שבעים שנה – שבעה עשורים, וכוונת הכתוב כאן **ביום השביעי** לרמוז על העשור האחרון בחייו של האדם עליו אדמות. ועל כך אומרת התורה שלכל הפחות ביום השביעי והאחרון של האדם יכבס את בגדיו הרוחניים, אף אם בכל השנים הקודמות לא נתן אל לבו לשוב בתשובה, כי אם לא עשיו, אימתי? ואחר אומרת התורה **תבאו אל המקנה** זה מחנה שכניה, עולם הנשמות. (אדרת אליהו)

וינתן להם משה לבני גד ולבני ראובן ולחצי שבט מנשה בן יוסף את ממלכת סיון מלך האמרי ואת ממלכת עוג מלך הבשן, (לב לג) **סיון עוג** בגימטריא יגר (213) להבדיל מנין השמות הכתובים בגב המזוזה **כו"ו במוכס"ו כו"ו** (231) שהם מסוגלים לשמירה. [וכתב הרמ"א י"ד רפו טו עוד נותנין לכתב מבחין: כו"ו במוכס"ו כו"ו נגד י-הנה א-להינו י-הנה. (שאלו האותיות השניות, האות שאחר י' היא כ' ושאהר ה' היא ו' ושאהר ו' היא י' ושאהר י' היא ו') וכבר נסמכו בדברי המדרש (ויק"ר ל א) **והנעטם אל המשקוף ואל שתי המזוזות** היינו בית סיון ועוג. שהיו כעין מזוזות שומרים את הכנענים לבל תיכנס הקדושה אל ארץ ישראל. וכאשר באו ישראל הנה סילקו מקודם את המזוזה הטמאה וקבעו מזוזה קדושה. (ליקוטי מהרצ"א)

ומצרים מקברים את אשר הקה י-הנה בהם כל בכור ובאלהיהם עשה י-הנה שפטים, (לג ד) פרש"י – **שפטים** – שפוטם באלהיהם. השפ"ח מפרש – דמהאי טעמא שהיו עסוקים לא היה להם פנאי לעכב את ישראל מלצאת ממצרים.

שאלה – צריך ביאור הרי הם מיהרו לשלח מן הארץ. דכתיב (שמות יב לג) **ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם מן הארץ כי אמרו פלנו מתים**. ועוד צ"ב למה הפסוק מדגיש את ענין הקבורה הרי עיקר זה מה שהיו טרודים באלבם דהיינו מעצם המיתה. (אילת השחר)

תשובה – בא הכתוב להגדיל את הנס, שאף שמצרים מקברים את בכוריהם **ובאלהיהם עשה י-הנה שפטים**, עם כל זה לא חרץ להם איש את לשונו, ויצאו ביד רמה ובכבוד גדול. (עקידת יצחק) **א"נ** אף שיצאו לעיני כל מצרים, כי מצרים היו מקברים את מתיהם במקום הקבורה מחוץ לעיר, ושם ראו את כל המון ישראל היוצאים, מכל מקום לא עשו דבר היות **ובאלהיהם עשה י-הנה שפטים**, ומה להם עוד לדבר בראותם חרפת אלהיהם, שאיך יושעו אם גם בהם נעשו שפטים. (האלישר)

ויסעו מפני חזית ויעברו בתוך הים המדברה וילכו דרך שלשת ימים במדבר אתם ויחננו במרה, (לג ח) אמרו רז"ל (סנהדרין נז) **עשר מצות נצטוו ישראל במרה**, שבע שקיבלו עליהם בני נח, והוסיפו עליהם דינין ושבת וכיבוד אב ואם. דינין.

שאלה – כיון שהיה עתיד להיאמר מצות שמירת שבת בעשרת הדברות במעמד הנכבד, למה הקדימו השם יתברך ונתנו לישראל במרה.

תשובה – כתיב (בראשית ב) **וישבת ביום השביעי מלך מלאכתו אשר עשה וכו' ויברך א-להים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מלך מלאכתו**, וכו', אם כן היום השביעי כביכול הוא שרביטו של מלך. והמשתמש בשרביטו של מלך חייב מיתה. (סנהדרין כב) ויק"ר, נקרי ששבת חייב מיתה, מה שאין כן ישראל שקרויים בנים דכתיב (דברים יד) **בנים אתם לי-הנה א-להיכם**, והש"ת למו אב, הן המה משתמשים בשרביט אביהם, ועל כן נתן להם הש"י את השבת עוד קודם למתן תורה. דהנה הא"י היו יכולין לקבל התורה אם אין תשובה מועלת ח"ו, ואדם אין צדיק בארץ? ועל כן הוצרך הש"י לבטוח להם על התשובה קודם נתינת התורה. והנה על פי משפטי התורה (קידושין לב) **מלך ששם על פבדו – אין פבדו מחול, שצאמר (דברים ז): 'שום תשים עליך מלך' – שתהא אימתו עליה**, אבל כיון שהש"ת נתן להם קודם מתן תורה את השבת שהוא שרביטו של מלך, בזה הורה להם שהם בנים והוא למו אב. **שהרי האב ששם על פבדו – פבדו מחול**. (בני יששכר סיון מאמר ב אות ו)

ויסעו מאילוש ויחננו ברפידים ולא היה שם מים לעם לשתות, (לג יד) אמר רבי חנינא: שאלתי את רבי אליעזר בבית מותבא רבא וכו' ועוד שאלתי: מאי לשון 'רפידים'? ואמר לי: רפידים שמה. כתנאי: רבי אליעזר אומר: רפידים שמה, רבי יהושע אומר: שרפיו עצמן מדברי תורה, וכן הוא אומר, (ירמיה מז): **לא תפנו אבות אל בנים מרפיון ידים**. (בכורות ה):

שאלה – לכאורה מהי השאלה הזו? אם כן ישאל על שמות כל מקומות כל מ"ב מסעות וכל שמות עיירות האמורים בספר יהושע! ועוד קשה מה השיב לו 'רפידים שמה' וכי אינו יודע ששמה רפידים? ורק הוא שואל טעם למה נקראת כך.

תשובה – לפי שעל הרוב כל עיר נקרא שמה בלשון יחיד והגם שיש נקראו בלשון רבים אית בהו טעמא וכמו הך דכתיב **ויעקב נסע ספתה ולמקנהו עשה סכת על פן קרא שם המקום סכות** (בראשית לג, ז) והיינו דתחלה היה שמה **ספתה** לשון יחיד אך בעבור דלמקנהו עשה שם סוכות קראה **סכות** לשון רבים למה שאל מה לשון 'רפידים' פירוש למה נקראת רפידים בלשון רבים, אם מתחלה היתה נקראת כך בשביל איהו טעם או אם מתחלה היתה נקראת רפידה או רפיד יחיד ואחר כך בעבור סיבה נקראת רפידים לשון רבים וכמו בשם סוכתה וסוכות? והשיב לו רבי אליעזר רפידים שמה מעיקרא ומתחילתה שנקראת בלשון רבים ורבי יהושע סכירא ליה לא היה שמה מעיקרא רפידים ורק אחר שבאו ישראל שם בזמן שרפו ידיהם מן התורה קראתה התורה רפידים שהוא אותיות 'רפידים' שרפו מן התורה המתיחסת ליד כמו שאמר (סוטה ז) **דיני רב לו** (דברים לג, ז) במלחמתה של תורה וכן דרשו על **'ידך לא אסרות'** (שמואל ב' ג, ד) בתורה. **א"נ** הוא שמה שנקראת בשם רפידים בעת שחננו בה ישראל וישאל מה לשון 'רפידים' אם הוא לשון פירוד שנקראת כך בעבור שהיה בישראל פירוד הלבבות או הוא לשון רפוי שרפו ידיהם מן התורה או מן איהו מצוה? והשיב לו כך היה שמה מעיקרא ואין זה נוגע לישראל, ורבי יהושע אמר ששם זה נוגע לישראל והוא לשון רפוי שרפו עצמן מדברי תורה ולכן נקראת רפידים שהם אותיות 'רפ' ידים' כי עסק התורה מלחמתה יתייחס לידים כאמור ועל זה מביא שפיר הכתוב **לא הפנו אבות אל בנים מרפיון ידים** (ירמיה מז, ג) דהיינו בעבור ביטול תורה ורפיונה כמו שאמר השם יתברך **על מה אכדה הארץ? על עזבם את תורת יי' (ירמיה ט, יב)**, (בן יהוידע שם)

וישל אהרן הפהן על הר הקדש על פי י-היה וימת שם בשנות הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים (לג לה) פרש"י – מלמד שמת בנשיקה.

שאלה – מהי מיתת נשיקה, מודוע מדמה אותה לנשיקה שהיא בפה.

תשובה – תנו רבנן: **ששה לא שלט בן מלאך המות, ואלו הן: אברהם, יצחק ויעקב, משה, אהרן ומרים**. פרש"י – אלא מתו בנשיקה על פי שכניה. (בב"ב ז, ז) ואתא קרא לאשמעינן דלא שום צער מת. ונקט לישנא דקרא לאשכחנן נשיקה בשפתים כמו שנאמר (משלי כד כו) **שפתים יושק שכיב דברים נכמים**. **א"נ** פירוש בנשיקה רצונו לומר דבועד שהיה לו דבקות עם השם ואהבתו עמן, שהיה השם יתברך משרה שכניו עליו והיה מתנבא היה מתו, וכי האי גונא אמרינן נמי במרים, כי בעוד שהיה לה דבקות עם השם שהיה שכניו עליה מתה. ונקרא האי לישנא דרך משל לשון דרך האהובים כשנפטרינן זה מזה נושק זה לזה, כך אלו גם כן נפטרינן בעוד אהבתו עמם. (משב קנים)

הנה כל צדיק גדול אינו מת על ידי מלאך רע אלא על ידי מלאך הקדוש שהוא מצד הגבורות ועם כל זה בעת שליחותו נקרא מלאך המות. אבל ששה צדיקים אלו מתו על ידי אור שכניו יתברך בנשיקה. או כל צדיק אף על פי שימות על ידי אור שכניו יתברך עם כל זה יתגלה לפניו באותה שעה מלאך המות כדי שיפחד וימסור נפשו ברצונו הטוב לאור השכינה **וענין הנשיקה הוא רצונו לומר נגיעה**. מצנין במשנה (חלה ב ד) **העושה עטוף קפים קב קב בפניו ונגעו זה בזה**, פטורים מן החלה, עד שישלחו. עד שיתדבק זה בזה כל כך שאם בא להפרידם תחש מו' לו. והיינו יבא אור השכינה ויגע בזה הצדיק ומושך ממנו את הנפש ומשום דכל נפש כלולה מן **ברנח"י** [נפש, רוח, נשמה, חיה, שהם חמשה פעמים טוב] [17] כי כל חלק מכוונה בשם טוב וחמשה פעמים טוב הוא מספר **פה** [5×17=85] לכך מייחס דבר זה לנשיקה בפה. (בן יהוידע – בב"ב ז, ז)

א"נ כאשר יחלשו כוחות הגוף ותכבה אש התאוות, יחזק השכל וירבה אורו ותוך השגתו וישמח במה שהשיג, עד כשיבא האיש השלם בימים ויקרב למות, תוסיף ההשגה ההיא תוספת עצומה, ותרבה השמחה בהשגה והחשק למושג, עד שתפרד הנפש מן הגוף בעת ההנאה ההיא, ותקרא ההשגה עם החשק החזק 'נשיקה'. (מורה נבוכים ג נא)

א"נ מיתת נשיקה היא מיתת שהנביא יודע בה כי הוא הולך למות, והוא נפטר בלא חולי, והוא שמח, נושם חיי העולם הבא בשעת פטירתו, כמו העובר מבית אשה היה שוכן בו אל ארמון ופרדסים אשר היה מצפה להם, עליו בפטירתו בלא צער, אפילו צער כלשהוא בשעת פטירתו, בהיותו בטוח מפגעי הפטירה וטורחיה ויגיעתה. (ר"א בן הרב"ם – בראשית מח א)

ארז"ל על דוד המלך (שבת ל:): כל יום השבת היה יושב ולומד כל היום להגן ממלאך המוות. אותו יום שהיה צריך להיפטר מן העולם, עמד מלאך המות לפניו ולא יכול היה לו, משום שלא היה פוסק פיו מלימוד. אמר מלאך המות: מה אעשה? היה לו בוסתן, גן אחרי ביתו, בא מלאך המות עלה ונענע באילנות. יצא דוד לאותו. כשהיה עולה במדרגות נפתחה המדרגה מתחתיו, נבהל ורשק לרגע, ונחה נפשו, נפטר.

שאלה – איך צדיק וחסיד גדול כדוד המלך ע"ה ימות על ידי מלאך המות חס ושלום? ואמרו רז"ל שאין הצדיקים מתים אלא בנשיקה.

תשובה – יש בענין מיתתו שלשה סוגים: **המון העם** מתים על ידי מלאך המות; **צדיקים** מתים מרצון, והפחד ממנו מניע אותם למסור את נפשם לה' את נפשם בקלות, אך כדי לעורר בהם את הרצון להיפטר מהחומר, מלאך המוות נגלה אליהם מרחוק, והפחד ממנו מניע אותם למסור את נפשם לה' מרצון. **האבות, משה, ואהרן** מתו על ידי נזקקו לכך, ומלאך המות לא שלט בהם אפילו בראייה, אלא נפשם יצאה בנשיקה ולא נראה כלל לפניהם בעת שיצאה נפשם, ועל זה אמרו בגמרא לא שלט בהם מלאך המות רוצה לומר לא שלט כלל אפילו בראיה בעלמא להפחידם שלא היה לו יכולת להתראות לפנייהם. (בן יהוידע – שבת ל:)

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת
התשובות אינן הלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה
לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל
לקבלת העולן במייל ניתן למנות לכתובת ramnadlan018@gmail.com